

NVRR
Goudvink 2019

Juryrapport

Ede, 22 november 2019

Vooraf

De Goudvink is een prijs van rekenkamers voor rekenkamers.¹ De naam is een knipoog naar het 'vinkjes' zetten door de controleur, en laat zien dat rekenkamers méér willen dan dat, dat zij het verschil willen maken. De prijs is ingesteld om de leden van de vereniging in dat opzicht scherp te houden en te stimuleren hun beste onderzoeken met elkaar te delen. De jury beschouwt het als een eer dat zij een oordeel mag vellen over de vraag welke rekenkamer dat het beste heeft gedaan. De jury heeft zich daarbij de vraag gesteld: heeft de rekenkamer de raad, staten of het waterschapsbestuur ondersteund bij hun taken? Heeft zij bijgedragen aan meer inzicht in de effectiviteit van beleid of de doelmatigheid van de uitvoering, en is de informatiepositie van de volksvertegenwoordiging door de rekenkamer verbeterd?

Deze criteria zeggen iets over het belang en de toegevoegde waarde van rekenkamers. De jury vindt dat rekenkamers er zijn om de algemene kwaliteit van het openbaar bestuur te verhogen. Dat betekent in ieder geval zorgen voor een goede informatievoorziening, bevindingen aandragen die de besluitvorming kunnen vergemakkelijken en verbeteren, en zorgen voor goede evaluaties van beleid en uitvoering van voor burgers belangrijke zaken, om zo de volksvertegenwoordigers van munitie te voorzien en beter in positie te brengen. Het gaat immers om publiek geld, en daarom zijn goede besluiten en goede controle en verantwoording cruciaal. Het werk van rekenkamers kan daarbij een belangrijke rol spelen. De jury kent de Goudvink toe aan de rekenkamer die zich daarin het beste heeft onderscheiden en daarmee als voorbeeld kan dienen voor anderen.

Uiteraard moeten het onderzoek en het rapport voldoen aan de maat der dingen. Rekenkamers nemen anderen de maat en moeten dan zelf ook een aantal basishouders in acht nemen. Het rapport moet van goede basiskwaliteit zijn. Dat wil zeggen heldere taal, reproduceerbare en gedragen bevindingen, daaruit afgeleide conclusies en aanbevelingen, duidelijke ondersteunende grafieken e.d. Traditiegetrouw heeft de jury dit criterium van basiskwaliteit gebruikt bij de beoordeling van de ingezonden rekenkamerrapporten. Wie niet voldeed aan de basiskwaliteitsnorm, deed niet mee in de competitie. Geruststellend is dat we kunnen vaststellen dat alle ingezonden rapporten aan deze basisnorm voldoen.

De jury bedankt de inzenders voor hun deelname en wil hen van harte complimenteren met de ingezonden rapporten.

Drie rapporten zijn geselecteerd en op de shortlist terechtgekomen. De drie genomineerde rapporten blonken, elk op hun eigen manier, uit. Na een intensieve beraadslaging en uitvoerige discussie kunnen we, tot ons genoegen, de Goudvink 2019 uitreiken aan de winnaar.

---

¹ Overigens, waar in dit juryverslag rekenkamer staat wordt ook rekenkamercommissie bedoeld.

De jury ziet de verschijning van het juryrapport 2019 als de afronding van haar werkzaamheden voor 2019. Met de jury kan niet worden gediscussieerd of gecorrespondeerd over de uitslag.

De jury:

Koos Janssen, voorzitter
Klaartje Peters, vice-voorzitter
Peter van der Knaap
Peter Peeters

De eisen en de werkwijze

De rekenkamers is bij hun inzending voor de Goudvink gevraagd een formulier met vier vragen te beantwoorden. Deze vragen betroffen onder andere de onderwerpkeuze en de doorwerking. Tevens werd de rekenkamers gevraagd bewijzen voor de doorwerking mee te sturen. Veel rekenkamers hebben daar enthousiast gevolg aan gegeven, een signaal dat rekenkamerrapporten op een hoge mate van doorwerking kunnen rekenen.

Elk rapport is door de jury beoordeeld met behulp van een scoreformulier. Op het formulier, dat de inzenders van tevoren ter informatie kregen toegestuurd zodat ze op de hoogte waren van de criteria, was aandacht voor doorwerking en technische kwaliteit. Op basis van de ingevulde formulieren heeft de jury een top-3 samengesteld.

Met betrekking tot technische kwaliteit is onder meer gelet op de opzet en aanpak van het onderzoek, de onderbouwing van de conclusies, oordelen en aanbevelingen en de toegankelijkheid van het rapport.

Bij de toets op de doorwerking is gelet op de activiteiten die de rekenkamer heeft ondernomen om de doorwerking van het rapport te bevorderen en op blijken van feitelijke doorwerking. Met andere woorden: wat is de zichtbare impact en zijn concrete effecten van de adviezen en aanbevelingen zichtbaar? Doorwerking is vaak een kwestie van lange adem en kan pas enige tijd na het verschijnen van een rekenkamerrapport aantoonbaar gemaakt worden.

Naast de technische kwaliteit en de doorwerking heeft de jury nadrukkelijk ook ruimte gemaakt voor meerwaarde in andere opzichten. Dat kan zijn omdat het onderzoek vernieuwend was (op welke manier dan ook, of omdat de rekenkamer bijzondere 'moed' heeft getoond, bijvoorbeeld in de agendering van het onderwerp of tijdens het proces van uitvoering).

De jury heeft daarbij meerwaarde nadrukkelijk in verband gebracht met de eerdergenoemde (wettelijke) taak van rekenkamers, en zich bij de beoordeling afgevraagd: heeft de rekenkamer met dit onderzoek de volksvertegenwoordigers zichtbaar ondersteund in hun rol en daarmee hun (informatie)positie verbeterd, met als uiteindelijk doel een bijdrage aan verbetering van het bestuur? Dit element weegt zwaar voor de jury. Rekenkamers zijn bij de dualisering immers toegevoegd aan de decentrale bestuurlijke topografie om de volksvertegenwoordiging te ondersteunen. Door deze rol te pakken, maakt de rekenkamer zijn toegevoegde waarde duidelijk zichtbaar en toont daarmee zijn bestaansrecht.

De genomineerden

Dit jaar zijn in totaal acht rapporten ingediend: vijf door een individuele gemeentelijke of provinciale rekenkamer, twee door een samenwerkingsverband van gemeentelijke rekenkamers en één door een provinciale rekenkamer en gemeentelijke rekenkamer samen. Deze rapporten zijn in eerste aanleg beoordeeld door de jury waarna er een shortlist opgesteld is.

De shortlist in alfabetische volgorde:

Rekenkamer Utrecht en Randstedelijke Rekenkamer	"Samen sturen. Onderzoek naar de bestuurlijke en ambtelijke aansturing van de realisatie van de Uithoflijn" (december 2018)
Rekenkamercommissies Koggenland, Medemblik-Opmeer, en Stede Broec, Enkhuizen, Drechterland (SED)	"Doelmatigheid afvalstoffenheffing in Koggenland, Opmeer, Medemblik, Stede Broec, Enkhuizen en Drechterland. Een onderzoek naar de tariefstelling zoals in rekening gebracht bij burgers" (november 2018)
Rekenkamer Oost-Nederland	"Provinciaal geld op afstand. Een onderzoek naar Gelderse/Overijsselse revolverende fondsen" (februari 2017)

Uit deze drie nominaties heeft de jury de winnaar van de Goudvink 2019 gekozen.

De kwaliteit van de inzendingen wordt als hoog beoordeeld door de jury. Op alle aspecten is hoog gescoord.

Bij de inzendingen werden veel bovenlokale onderzoeken aangetroffen, en bijgevolg veel samenwerkingsonderzoek. Tussen gemeentelijke rekenkamers, en zelfs rekenkamersamenwerking tussen bestuurslagen, tussen een provinciale en lokale rekenkamer. De jury vindt dat een bijzonder goede en ook bemoedigende ontwikkeling: iedereen die wel eens in rekenkamerverband heeft samengewerkt, weet hoe moeilijk dat kan zijn. De lessen die de rapporten op dit punt bieden, en ook expliciet verwoorden, zijn bruikbaar en inspirerend voor alle andere rekenkamers in het land.

De thematiek van de onderzoeken varieerde van kerntaken en voor burgers herkenbare zaken als tarieven, tot nieuwe onderwerpen zoals revolverende fondsen.

Belangrijk is verder om op te merken dat er sprake was van een redelijke geografische spreiding van de inzendingen.

Voordat de jury toekomt aan de winnaar wil de jury een van de inzenders die niet op de shortlist terecht is gekomen in het zonnetje zetten, met een eervolle vermelding.

Eervolle vermelding

Rekenkamer Nijmegen, “De knop om. Lessen voor de energietransitie” (december 2018)

Het Nijmeegse rapport heeft een actuele en maatschappelijk relevante thematiek met goed gefocuste onderzoeksvragen. De doorwerking van het rapport is zeer concreet en tastbaar voor inwoners geweest, namelijk het schrappen van een mogelijk boetebeding met hoge kosten. Om dat te bereiken heeft de rekenkamer zich krachtig moeten verweren.

Het rapport van de Rekenkamer Nijmegen is een mooi voorbeeld van een rekenkamer die 'groeit door weerstand'. De jury prijst haar moed en standvastigheid. De rekenkamer is standvastig gebleven ondanks belemmeringen die de onderzoekers hebben ervaren, zoals gebrekkige dossiers en geheim verklaarde stukken, en ook opmerkelijk veel bestuurlijk verzet tegen de keuze van het onderzoeksonderwerp én de conclusies en aanbevelingen. Het onderzoek heeft echter tot mooie resultaten geleid vindt de jury: naast de concrete doorwerking voor de inwoners is er als bijvangst nieuw beleid ontwikkeld op het punt van geheimhouding en dossierbeheer, belangrijke voorwaarden voor een goed functioneren van de gemeenteraad.

Vandaar een eervolle vermelding voor het rapport van de Rekenkamer Nijmegen.

De winnaar

In haar overleg op 30 oktober 2019 heeft de jury – gelet op de vooraf vastgestelde criteria – als winnaar gekozen het samenwerkingsverband van de

Rekenkamercommissies Koggenland, Medemblik-Opmeer en Stede Broec, Enkhuizen, Drechterland (SED)

met het onderzoek

“Doelmatigheid afvalstoffenheffing in Koggenland, Opmeer, Medemblik, Stede Broec, Enkhuizen en Drechterland. Een onderzoek naar de tariefstelling zoals in rekening gebracht bij burgers”

Het onderzoeksonderwerp, namelijk de tariefstelling van afvalinzameling door de gemeenschappelijke regeling, is mooi en strak afgebakend. In het rapport wordt voor raadsleden de tariefcalculatie beschreven en inzichtelijk gemaakt. Het rapport heeft een wat stoffig onderwerp, tarieven, op een moderne manier weten op te poetsen. Daarbij is de jury zich ervan bewust dat het voor inwoners en raadsleden juist een heel belangrijk onderwerp is. Wat zeer gewaardeerd wordt is dat de rekenkamercommissies concreet onderzoek hebben gedaan naar een gemeenschappelijke regeling, en niet in algemeenheden zijn blijven hangen. De jury vindt het onderzoek een goed voorbeeld van de wijze waarop rekenkamers hun raden van dienst kunnen zijn, met informatie en inzichten die hen helpen hun controlerende en kaderstellende taak goed te vervullen.

Het rapport is verder een mooi voorbeeld van succesvolle samenwerking tussen lokale rekenkamers. Daarbij hebben de rekenkamercommissies goed en effectief gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot benchmarking als methode. De timing van het onderzoek was goed en in de rapportage is gebruik gemaakt van informatieve en goede infographics.

De opbrengst van het onderzoek is heel duidelijk (namelijk inzicht in de vraag waarom de tarieven zo hoog zijn), en het heeft ook geleid tot neerwaartse bijsturing van de tarieven door de raden. De doorwerking is concreet voelbaar geweest, ten gunste van de inwoners. Aardig om hierbij te vermelden is dat het rapport ook in de gemeenteraad van Hoorn is geagendeerd en besproken, terwijl de rekenkamercommissie uit die gemeente niet meedeed aan het onderzoek; dat laat de waarde van het onderzoek voor de regio zien. Een kanttekening bij het rapport is dat het veel conclusies en aanbevelingen bevat; het zou handig zijn geweest om hierin enige rangorde of prioritering aan te brengen.

Het rapport is, tot slot, heel goed leesbaar. De manier waarop de conclusies en aanbevelingen worden gepresenteerd is helder: eerst kort de hoofdboodschap en daarna uitgebreider beschreven.

Kortom in de ogen van de jury een terechte winnaar van de Goudvink 2019!

Ook de andere genomineerde rapporten bewijst de jury hulde.

Allereerst over de **Rekenkamer Utrecht en de Randstedelijke Rekenkamer**, met "Samen sturen. Onderzoek naar de bestuurlijke en ambtelijke aansturing van de realisatie van de Uithoflijn"

Het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer en Rekenkamer Utrecht is het verslag van een mooi, degelijk en diepgaand onderzoek, waar zichtbaar erg veel onderzoeksinspanningen voor zijn verricht. Het onderzoek is transparant en systematisch opgezet met een heldere doelstelling. Het rapport is goed geschreven, met veel nuttige visualisaties. De rekenkamers laten zien dat het onderzoek zeer serieus is genomen door de gemeenteraad en Provinciale Staten, en de besturen van beide bestuurslagen. Het gaat immers om een zeer actueel onderwerp, waar heel veel geld mee is gemoeid en waarvoor zeer veel aandacht in de pers is geweest.

Een kanttekening is dat in het onderzoek weinig aandacht is besteed aan de culturele componenten van de besluitvorming over grote projecten als de Uithoflijn. Tussen de regels door valt te lezen dat cultuur een belangrijke verklaring vormde voor de ontstane problemen in dit dossier, en explicitering hiervan was zonder meer interessant geweest.

Het onderzoek getuigt verder van een voorbeeldige samenwerking tussen bestuurslagen, tussen een provinciale en lokale rekenkamer. Het zou goed zijn als we in de toekomst meer van dit soort samenwerkingsverbanden tussen rekenkamers zien; die kunnen zonder twijfel leren van dit project en dit rapport.

Het andere rapport is dat van de **Rekenkamer Oost-Nederland**, "Provinciaal geld op afstand. Een onderzoek naar Gelderse/Overijsselse revolverende fondsen" (het betreft dus eigenlijk 2 rapporten)

De rapporten van de Rekenkamer Oost-Nederland zijn prachtig vormgegeven en hebben betrekking op een nieuw en oorspronkelijk onderwerp, namelijk revolverende fondsen. Het onderzoek is op eigen initiatief uitgevoerd, en door onderzoek naar dit onderwerp te doen, dient de rekenkamer de kaderstellende en controlerende rol van Provinciale Staten van Overijssel en Gelderland zeer, vindt de jury. De rekenkamer besluit met de aanmoediging om het instrument van fondsen verder te ontwikkelen en het maatschappelijk rendement centraal te stellen. De rekenkamer heeft zich veel moeite getroost om doorwerking te sorteren en met succes.

Een kanttekening is dat een interessante en voor PS belangrijke vraag niet wordt gesteld en beantwoord, namelijk: wat levert zo'n fonds maatschappelijk op? Wat zijn de effecten, de impact voor de samenleving? Vastgesteld wordt in het rapport dat GS en PS daar nu (nog) onvoldoende zicht op hebben, en de jury denkt dat de rekenkamer met de haar ter beschikking staande capaciteit en deskundigheid een poging had kunnen wagen de Staten hierover bruikbare inzichten aan te reiken.

Desalniettemin besteedt de rekenkamer veel aandacht aan de bestuurlijke invulling van de kaderstellende en controlerende rol van PS, en dat is een sterk punt van de rapporten.